Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (penktoji kolegija) SPRENDIMAS

2020 m. gegužės 14 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Darbuotojai migrantai – Socialinė apsauga – Reglamentas (EEB) Nr. 1408/71 – Taikytini teisės aktai – 14 straipsnio 1 dalies a punktas ir 2 dalies b punktas – Reglamentas (EB) Nr. 883/2004 – 12 straipsnio 1 dalis – 13 straipsnio 1 dalies a punktas – Komandiruojami darbuotojai – Dviejose ar daugiau valstybių narių dirbantys darbuotojai – Reglamentas (EEB) Nr. 574/72 – 11 straipsnio 1 dalies a punktas – 12a straipsnio 2 punkto a papunktis ir 4 punkto a papunktis – Reglamentas (EB) Nr. 987/2009 – 19 straipsnio 2 dalis – E 101 ir A 1 formų pažymos – Privalomasis pobūdis – Apimtis – Socialinė apsauga – Darbo teisė“

Byloje C-17/19

dėl *Cour de cassation* (Prancūzija) 2019 m. sausio 8 d. nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2019 m. sausio 10 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą baudžiamojoje byloje prieš

Bouygues travaux publics,

Elco construct Bucarest,

Welbond armatures

TEISINGUMO TEISMAS (penktoji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas E. Regan (pranešėjas), teisėjai I. Jarukaitis, E. Juhász, M. Ilešič ir C. Lycourgos,

generalinis advokatas P. Pikamäe,

posėdžio sekretorė V. Giacobbo, administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2020 m. sausio 23 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

– *Bouygues travaux publics*, atstovaujamos advokatų P. Spinosi ir V. Steinberg,

– *Elco construct Bucarest*, atstovaujamos advokatų M. Bodin ir U. Candas,

– *Welbond armatures*, atstovaujamos advokato J.-J. Gatineau,

– Prancūzijos vyriausybės, iš pradžių atstovaujamos E. de Moustier, A. Daly, R. Coesme ir A. Ferrand ir D. Colas, vėliau – E. de Moustier ir A. Daly,

* Proceso kalba: prancūzų.

– Čekijos vyriausybės, atstovaujamos M. Smolek, J. Pavliš, J. Vláčil ir L. Dvořáková,

– Lenkijos vyriausybės, atstovaujamos B. Majczyna,

– Europos Komisijos, atstovaujamos M. Van Hoof, B.-R. Killmann ir D. Martin,

atsižvelgęs į sprendimą, priimtą susipažinus su generalinio advokato nuomone, nagrinėti bylą be išvados,

priima šį

Sprendimą

1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 1972 m. kovo 21 d. Tarybos reglamento (EEB) Nr. 574/72, nustatančio Reglamento (EEB) Nr. 1408/71 dėl socialinės apsaugos sistemų taikymo pagal darbo sutartį dirbantiems asmenims, savarankiškai dirbantiems asmenims ir jų šeimos nariams, judantiems Bendrijoje, įgyvendinimo tvarką (OL L 74, 1972, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 1 t., p. 83), iš dalies pakeisto ir atnaujinto 1996 m. gruodžio 2 d. Tarybos reglamentu (EB) Nr. 118/97 (OL L 28, 1997, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 t., 3 sk., p. 3) ir iš dalies pakeisto 2005 m. balandžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (EB) Nr. 647/2005 (OL L 117, 2005, p. 1, toliau – Reglamentas Nr. 574/72), 11 straipsnio ir 2009 m. rugsėjo 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 987/2009, nustatančio Reglamento (EB) Nr. 883/2004 dėl socialinės apsaugos sistemų koordinavimo įgyvendinimo tvarką (OL L 284, 2009, p. 1), 19 straipsnio išaiškinimo.

2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant baudžiamąją bylą, iškeltą bendrovėms *Bouygues travaux publics* (toliau – *Bouygues*), *Elco construct Bucarest* (toliau – *Elco*) ir *Welbond armatures* (toliau – *Welbond*) dėl nedeklaruoto darbo ir neteisėto naudojimosi darbuotojų darbu.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

Reglamentas Nr. 1408/71

3 1971 m. birželio 14 d. Tarybos reglamente (EEB) Nr. 1408/71 dėl socialinės apsaugos sistemų taikymo pagal darbo sutartį dirbantiems asmenims, savarankiškai dirbantiems asmenims ir jų šeimos nariams, judantiems Bendrijoje, iš dalies pakeistame ir atnaujintame Reglamentu (EB) Nr. 118/97 ir iš dalies pakeistame 1998 m. birželio 29 d. Tarybos reglamentu (EB) Nr. 1606/98 (OL L 209, 1998, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 3 t., p. 308; toliau – Reglamentas Nr. 1408/71), buvo I antraštinė dalis „Bendrosios nuostatos“, jos 1 straipsnyje „Apibrėžimai“ numatyta:

„Šiame reglamente:

<…>

j) *teisės aktai* reiškia kiekvienos atskiros valstybės narės statutus [įstatymus], reglamentus [nutarimus] ir kitas nuostatas bei visas kitas įgyvendinimo priemones, esamas ar būsimas, susijusias su socialinės apsaugos sritimis ir sistemomis, kurioms taikom[os] 4 straipsnio 1 ir 2 dal[ys] arba su tomis specialiomis, nesusijusiomis su įmokų mokėjimu [specialiomis neįmokinėmis] išmokomis, kurioms taikom[a] 4 straipsnio 2a dalis.

<…>“

4 Šios Reglamento Nr. 1408/71 antraštinės dalies 4 straipsnyje „[Materialinė taikymo sritis]“ buvo nustatyta:

„1. Šis reglamentas taikomas visiems teisės aktams, kurie apima šias socialinės apsaugos sritis:

a) ligos ir motinystės išmokas;

b) invalidumo išmokas, įskaitant tas, kurios skirtos darbingumui išsaugoti ar atgauti;

c) senatvės išmokas;

d) išmokas išlaikytiniams;

e) išmokas dėl nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų;

f) išmokas mirties atveju;

g) bedarbio išmokas;

h) išmokas šeimai.

2. Šis reglamentas taip pat taikomas visoms bendrosioms ir specialioms socialinės apsaugos sistemoms, nepaisant to, ar jos susijusios ar nesusijusios su įmokų mokėjimu, bei sistemoms, susijusioms su darbdavio ar laivo savininko atsakomybe mokant 1 dalyje nurodytas išmokas.

<…>“

5 Šio reglamento 13 ir 14 straipsniai buvo įtvirtinti jo II antraštinėje dalyje „Taikytinų teisės aktų nustatymas“.

6 Jo 13 straipsnyje „Bendrosios taisyklės“ buvo numatyta:

„1. Laikantis 14c ir 14f straipsnių, asmenims, kuriems taikomas šis reglamentas, taikomi tik vienos valstybės narės teisės aktai. Tokie teisės aktai nustatomi remiantis šios antraštinės dalies nuostatomis.

2. Laikantis 14–17 straipsnių nuostatų:

a) vienos valstybės narės teritorijoje pagal darbo sutartį dirbančiam asmeniui taikomi tos valstybės teisės aktai, net jeigu jis gyvena kitos valstybės narės teritorijoje arba įmonės, kurioje jis dirba, buveinė juridiškai įregistruota ar veiklos vieta arba jį nusamdęs asmuo yra kitos valstybės narės teritorijoje;

<…>“

7 Šio reglamento 14 straipsnyje „Specialios taisyklės, taikomos pagal darbo sutartį mokamą darbą dirbantiems asmenims, išskyrus jūreivius“ buvo įtvirtinta:

„13 straipsnio 2 dalies a punktas taikomas laikantis šių išimčių ir sąlygų:

1. a) asmeniui, kuris pagal darbo sutartį [paprastai] dirba valstybės narės teritorijoje esančioje įmonėje ir kurį ji išsiunčia į kitos valstybės narės teritoriją dirbti tos įmonės naudai, toliau taikomi pirmosios valstybės narės teisės aktai, su sąlyga, kad numatyta darbo trukmė neviršija 12 mėnesių ir jis nesiunčiamas pakeisti kito asmens, kurio komandiruotės laikas baigėsi;

<…>

2. [Paprastai] [d]viejų ar daugiau valstybių narių teritorijoje pagal darbo sutartį dirbančiam asmeniui teisės aktai taikomi taip:

<…>
b) asmeniui, kitam negu nurodytas punkte a, taikomi:
i) valstybės narės, kurios teritorijoje jis gyvena, teisės aktai, jeigu jis dirba iš dalies toje teritorijoje arba jeigu jis susijęs su keliomis įmonėmis, kurių būstinės yra juridiškai įregistruotos arba keliais darbdaviais, kurių veiklos vieta yra įvairių valstybių narių teritorijoje [jeigu jis dirba kelioms įmonėms, kurių buveinės teisiškai įregistruotos skirtingų valstybių narių teritorijoje, arba su keliems darbdaviams, kurių veiklos vieta yra skirtingose valstybėse narėse].“
ii) valstybės narės, kurios teritorijoje yra juridiškai įregistruota įmonės būstinė ar asmeninė darbdavio veiklos vieta, teisės aktai, jeigu jis negyvena nė vienos valstybės narės teritorijoje, kurioje užsiima savo veikla [valstybės narės, kurios teritorijoje yra įregistruota įmonės buveinė ar darbdavio gyvenamoji vieta, teisės aktai, jeigu jis negyvena nė vienos iš valstybių narių, kuriose vykdo savo veiklą, teritorijoje];

<…>“

Reglamentas (EB) Nr. 883/2004

8 Nuo 2010 m. gegužės 1 d. Reglamentas Nr. 1408/71 buvo panaikintas ir pakeistas 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (EB) Nr. 883/2004 dėl socialinės apsaugos sistemų koordinavimo (OL L 166, 2004, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių kalba, 5 sk., 5 t., p. 72), iš dalies pakeistu 2012 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (EB) Nr. 465/2012 (OL L 149, 2012, p. 4 ir klaidų ištaisymas OL L 188, 2013, p. 10) (toliau – Reglamentas Nr. 883/2004).

9 Reglamento Nr. 1408/71 1 straipsnio j punktas ir 4 straipsnio 1 dalis buvo pakeisti atitinkamai Reglamento Nr. 883/2004 1 straipsnio l punktu ir 3 straipsnio 1 dalimi, kurių nuostatos iš esmės identiškos.

10 Reglamento Nr. 1408/71 13 straipsnio 2 dalies a punktas iš esmės buvo pakeistas Reglamento Nr. 883/2004 11 straipsnio 3 dalies a punktu, jame nustatyta, kad „[l]aikantis 12–16 straipsnių nuostatų <…> vienoje valstybėje narėje pagal darbo sutartį arba savarankiškai dirbantiems asmenims taikomi tos valstybės teisės aktai“.

11 Reglamento Nr. 1408/71 14 straipsnio 1 dalies a punktas iš esmės buvo pakeistas Reglamento Nr. 883/2004 12 straipsnio 1 dalimi, joje nustatyta, kad „[a]smeniui, kuris dirba pagal darbo sutartį valstybėje narėje darbdaviui, kuris joje paprastai vykdo savo veiklą, ir kurį tas darbdavys išsiunčia į kitą

valstybę narę dirbti tam darbdaviui, toliau taikomi pirmosios valstybės narės teisės aktai, su sąlyga, kad numatyta tokio darbo trukmė neviršija 24 mėnesių ir jis nesiunčiamas pakeisti kito komandiruoto asmens“.

12 Reglamento Nr. 1408/71 14 straipsnio 2 dalies b punktas iš esmės buvo pakeistas Reglamento Nr. 883/2004 13 straipsnio 1 dalimi, joje nustatyta:

„Paprastai dviejose ar daugiau valstybių narių pagal darbo sutartį dirbančiam asmeniui taikomi:

a) valstybės narės, kurioje jis gyvena, teisės aktai, jeigu didelę veiklos dalį jis vykdo toje valstybėje narėje; arba

b) jeigu didelę veiklos dalį jis vykdo ne toje valstybėje narėje, kurioje gyvena:

<…>“

Reglamentas Nr. 574/72

13 Reglamento Nr. 574/72 III antraštinėje dalyje „Reglamento nuostatų vykdymas teisės aktų taikymui nustatyti [Reglamento nuostatų, susijusių su taikytinų teisės aktų nustatymu, taikymas]“ buvo nustatyta Reglamento Nr. 1408/71 13 ir 14 straipsnių taikymo tvarka.

14 Reglamento Nr. 574/72 11 straipsnio 1 dalies a punkte, 12a straipsnio 2 punkto a papunktyje ir 4 punkto a papunktyje buvo numatyta, kad Reglamento Nr. 1408/71 14 straipsnio 1 dalies a punkte ir 2 dalies b punkte nurodytais atvejais valstybės narės, kurios teisės aktai ir toliau taikomi, kompetentingos valdžios institucijos paskirta įstaiga išduoda pažymėjimą (toliau – E 101 formos pažyma), patvirtinantį, kad atitinkamam darbuotojui taikomi jos teisės aktai.

Reglamentas Nr. 987/2009

15 Reglamentas Nr. 574/72 nuo 2010 m. gegužės 1 d. buvo panaikintas ir pakeistas Reglamentu Nr. 987/2009.

16 Reglamento Nr. 987/2009 5 straipsnio 1 dalis suformuluota taip:

„Valstybių narių įstaigos priima kitos valstybės narės įstaigos išduotus asmens padėtį liudijančius dokumentus, reikalingus pagrindiniam reglamentui ir įgyvendinimo reglamentui taikyti, ir patvirtinamuosius įrodymus, kurių pagrindu tie dokumentai buvo išduoti, nebent valstybė narė, kurioje jie buvo išduoti, juos anuliuotų arba paskelbtų negaliojančiais.“

17 Reglamento Nr. 987/2009 19 straipsnio 2 dalyje, kuri iš dalies pakeitė Reglamento Nr. 574/72 11 straipsnio 1 dalies a punktą, 12a straipsnio 2 punkto a papunktį ir 4 punkto a papunktį, nustatyta, kad „[a]titinkamo asmens ar darbdavio prašymu valstybės narės, kurios teisės aktai yra taikytini pagal [Reglamento Nr. 883/2004] II antraštinės dalies nuostatą, kompetentinga įstaiga išduoda pažymėjimą, liudijantį, kad tokie teisės aktai yra taikytini, ir prireikus nurodo, iki kada ir kokiomis sąlygomis jie taikytini“. Tai patvirtinama išduodant pažymą (toliau – A1 formos pažyma).

Prancūzijos teisė

18 Pagrindinei bylai taikomos redakcijos *Code du travail* (Darbo kodeksas) L. 1221-10 straipsnyje buvo numatyta:

„Darbuotojas gali būti įdarbintas tik po to, kai darbdavys deklaruoja jį tam tikslui paskirtose socialinės apsaugos įstaigose.

Darbdavys šią deklaraciją pateikia visose darbuotojų darbo vietose.“

19 Šio kodekso L. 8211-1 straipsnyje buvo numatyta:

„Šioje knygoje numatytomis sąlygomis nelegaliu darbu laikomi šie pažeidimai:

1) nedeklaruotas darbas;

<…>

3) neteisėtas naudojimasis darbuotojų darbu;

<…>“

20 Minėto kodekso L. 8221-1 straipsnyje buvo įtvirtinta:

„Draudžiama:

1° Visiškai arba iš dalies nedeklaruotas darbas, apibrėžtas ir vykdomas pagal L. 8221-3 ir L. 8221-5 straipsnius.

2° Reklama bet kokiomis priemonėmis, kuria, žinant visas aplinkybes, siekiama skatinti nedeklaruotą darbą.

3° Sąmoningai, tiesiogiai ar per tarpininką naudotis nedeklaruotą darbą vykdančio asmens paslaugomis.“

21 To paties kodekso L. 8221-3 straipsnyje nurodyta:

„Nedeklaruotu darbu nuslepiant veiklą laikomas tam tikros gamybos, perdirbimo, remonto ar paslaugų teikimo veiklos vykdymas siekiant pelno arba prekybos veikla, kurią vykdydamas bet kuris asmuo tyčia nevykdo įsipareigojimų:

<…>

2° Arba nepateikia deklaracijų, kurias pagal galiojančias teisės nuostatas turi pateikti socialinės apsaugos arba mokesčių administravimo įstaigoms. <…>

<…>“

22 Darbo kodekso L. 8221-5 straipsnis suformuluotas taip:

„Nedeklaruotu darbu nuslepiant mokamą darbą laikomi tokie bet kurio darbdavio veiksmai, kai jis:

1° Tyčia neįvykdo L. 1221-10 straipsnyje nurodyto formalumo prieš įdarbinant darbuotoją jį deklaruoti.

<…>

3° Socialinio draudimo įmokas ir įnašus renkančioms įstaigoms nedeklaruoja mokamo darbo užmokesčio ar juo grindžiamų socialinių įmokų.“

23 Laikotarpiu nuo 2011 m. birželio 18 d. iki 2016 m. rugpjūčio 10 d. ši nuostata buvo suformuluota taip:

„3° Socialinio draudimo įmokas ir įnašus renkančioms įstaigoms arba mokesčiu administratoriui tyčia nedeklaruoja mokamo darbo užmokesčio ar juo grindžiamų socialinių įmokų laikydamasis teisės nuostatų.“

Pagrindinė byla ir prejudicinis klausimas

24 Bendrovė *Bouygues travaux publics*, kurios buveinė yra Prancūzijoje ir su kuria buvo sudarytos viešojo pirkimo sutartys dėl naujos kartos branduolinio reaktoriaus EPR statybos Flamanvilyje (Prancūzija), šioms sutartims įvykdyti su dviem kitomis bendrovėmis įsteigė bendrąją įmonę, pastaroji dėl jų sudarė subrangos sutartį su ekonominių interesų grupe, kuriai, be kitų, priklausė bendrovė *Welbond*, taip pat turinti buveinę Prancūzijoje. Ši grupė pati pasitelkė subrangovus, tarp jų – Rumunijoje buveinę turinčią bendrovę *Elco* ir Airijoje buveinę turinčią laikinojo įdarbinimo bendrovę *Atlanco Ltd*; pastaroji turi patronuojamąją bendrovę Kipre ir biurą Lenkijoje.

25 Gavus skundų dėl užsienio darbuotojų apgyvendinimo sąlygų, kilo laikinųjų darbuotojų iš Lenkijos streikas dėl to, kad jie nebuvo apdrausti socialiniu draudimu nuo nelaimingų atsitikimų darbe arba tas draudimas buvo nepakankamas, taip pat atskleista daugiau kaip šimtas nedeklaruotų nelaimingų atsitikimų darbe, *Autorité de sûreté nucléaire* (ASN) (Branduolinės energetikos reguliavimo institucija), vėliau ir policijos tarnybos atliko tyrimą, kuriam pasibaigus *Bouygues*, *Welbond* ir *Elco* patrauktos atsakomybėn už pažeidimus, padarytus 2008 m. birželio mėn.–2012 m. spalio mėn. laikotarpiu: pirmosios dvi bendrovės už nedeklaruotą darbą ir neteisėtą naudojimąsi darbuotojų darbu, o trečioji – už nedeklaruotą darbą.

26 2017 m. kovo 20 d. sprendimu *Cour d'appel de Caen* (Kano apeliacinis teismas, Prancūzija), iš dalies patvirtinęs 2015 m. liepos 7 d. *Tribunal d'instance de Cherbourg* (Šerbūro apylinkės teismas, Prancūzija) baudžiamųjų bylų kolegijos sprendimą, pripažino *Elco* kalta padarius sunkų nusikaltimą – darbo nedeklaravimas, nes prieš įdarbindama darbuotojus jų nedeklaravo, taip pat nedeklaravo darbo užmokesčių ir su jais susijusių įmokų bei įnašų socialinio draudimo įmokas ir įnašus renkančioms įstaigoms. Šis teismas iš esmės nusprendė, kad *Elco* Prancūzijoje vykdė įprastą, nuolatinę ir tęstinę veiklą, todėl neturėjo teisės remtis darbuotojų komandiravimą reglamentuojančiais teisės aktais. Šiuo klausimu jis konstatavo, kad didžioji dauguma darbuotojų *Elco* buvo pasamdyti tik tam, kad vyktų į Prancūziją likus kelioms dienoms iki išvykimo, dauguma jų nedirbo arba labai trumpai dirbo šiai bendrovei, *Elco* veikla Rumunijoje tapo šalutinė, palyginti su jos veikla Prancūzijoje, atitinkamų darbuotojų administravimas vyko ne Rumunijoje, o kai kurios komandiruotės truko ilgiau kaip 24 mėn.

27 *Cour d'appel de Caen* nusprendė, kad *Bouygues* ir *Welbond* yra kaltos dėl sunkių nusikaltimų – darbo nedeklaravimo, nes nedeklaravo *Atlanco* išnuomotų darbuotojų, ir neteisėto naudojimosi darbuotojų darbu. Šiuo klausimu nurodytas teismas visų pirma konstatavo, kad *Bouygues* ir *Welbond* per *Atlanco* patronuojamąją bendrovę Kipre ir pastarosios biurą Lenkijoje pasamdė laikinuosius darbuotojus iš Lenkijos, priversdama juos pasirašyti graikų kalba parengtas sutartis, kad išnuomotų juos šioms Prancūzijos bendrovėms, tuo tikslu pasitelkdama du Dubline (Airija) gyvenančius ir Prancūzijoje dirbančius šiuos patronuojamosios bendrovės darbuotojus. Be to, šis teismas pažymėjo, kad patronuojamoji bendrovė nebuvo įregistruota Prancūzijos prekybos ir bendrovių registre ir nevykdė jokios veiklos nei Kipre, nei Lenkijoje. Galiausiai tas pats teismas nustatė, kad nors *Bouygues* ir

Welbond paprašė *Atlanco* pateikti dokumentus dėl Flamanvilio statybose dirbančių laikinųjų darbuotojų iš Lenkijos, t. y. E 101 ir A 1 formų pažymas, jos ir toliau įdarbindavo šiuos darbuotojus, negavusios visų šių dokumentų.

28 *Bouygues*, *Welbond* ir *Elco* pateikė kasacinį skundą *Cour de cassation* (Kasacinis teismas, Prancūzija) dėl 2017 m. kovo 20 d. *cour d'appel de Caen* (Kano apeliacinis teismas) sprendimo, jame teigė, kad tas teismas neatsižvelgė į atitinkamiems darbuotojams išduotų E 101 ir A 1 formų pažymų poveikį.

29 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad iš 2017 m. balandžio 27 d. Sprendimo *A-Rosa Flussschiff GmbH* (C-620/15, EU:C:2017:309) ir 2018 m. vasario 6 d. Sprendimo *Altun ir kt.* (C-359/16, EU:C:2018:63) matyti, kad kai nacionalinis teismas nagrinėja baudžiamąsias bylas dėl nedeklaruoto darbo nepateikus deklaracijų socialinės apsaugos įstaigoms, o kaltinamasis dėl atitinkamų darbuotojų pateikia E 101 formos pažymas (tapusias A1 formos pažymomis), išduotas pagal Reglamento Nr. 1408/71 14 straipsnio 2 dalies a punktą, pasibaigus teisminiams ginčams šis teismas gali neatsižvelgti į tokias pažymas tik tuo atveju, jeigu išnagrinėjęs per teisminį tyrimą surinktus konkrečius įrodymus ir nustatęs, kad tos pažymos buvo gautos ar jomis buvo remtasi sukčiaujant, o jas išdavusi institucija, į kurią kreiptasi, į tai neatsižvelgė per protingą laikotarpį, konstatuoja sukčiavimą, kurio objektyvus požymis yra taikomoje nuostatoje nustatytų sąlygų nesilaikymas ir subjektyvus požymis – kaltinamojo siekis apeiti tokių pažymų išdavimo sąlygas arba išvengti jų taikymo siekiant gauti iš jų naudos.

30 Vis dėlto šis teismas nurodo, jog nagrinėjamu atveju darbdaviai patraukti baudžiamojon atsakomybėn už nedeklaruotą darbą ne tik dėl to, kad nedeklaravo darbo užmokesčių ir socialinio draudimo įmokų socialinio draudimo įmokas ir įnašus renkančioms įstaigoms, bet ir dėl to, kad nedeklaravo darbuotojų prieš juos įdarbinant (Darbo kodekso L. 8221-3 ir L. 8221-5 straipsniai), o dvi bendrovės *Bouygues* ir *Welbond* patrauktos baudžiamojon atsakomybėn už nedeklaruotą darbuotojų, įdarbintų bendrovės, kuri pati kaltinama identiškų pareigų neįvykdymu remiantis šio kodekso L. 8221-1 straipsniu, darbą.

31 Dėl to prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla klausimas, ar pagal Reglamento Nr. 1408/71 14 straipsnio 1 dalies a punktą ir 2 dalies b punktą bei Reglamento Nr. 883/2004 13 straipsnio 1 dalį išduotų E 101 ir A 1 formų pažymų poveikis nustatant socialinės apsaugos sistemai ir deklaracijoms, kurias darbdavys privalo pateikti socialinės apsaugos institucijoms, taikytiną teisę apima darbo teisei ir darbdavio pareigoms, kylančioms taikant valstybės, kurioje dirba pažymose nurodyti darbuotojai, darbo teisę, visų pirma, deklaracijoms, kurias darbdavys privalo pateikti prieš įdarbindamas tuos darbuotojus, taikytiną teisę.

32 Šiomis aplinkybėmis *Cour de cassation* (Kasacinis Teismas) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šį prejudicinį klausimą:

„Ar [Reglamento Nr. 574/72] 11 straipsnis ir [Reglamento Nr. 987/2009] 19 straipsnis turi būti aiškinami taip, kad E 101 formos pažyma, valstybės narės kompetentingos valdžios institucijos paskirtos įstaigos išduota pagal [Reglamento Nr. 1408/71] 14 straipsnio [1 dalį] ir 2 dalies [b punktą], arba A 1 formos pažyma, išduota pagal [Reglamento Nr. 883/2004] 13 straipsnio 1 dalį <…>, privaloma valstybės narės, kurioje dirbama, teismams nustatant teisės aktus, taikytinus ne tik socialinio draudimo sistemai, bet ir darbo teisei, kai tuose teisės aktuose nustatytos darbdavių pareigos ir darbuotojų teisės, todėl pasibaigus teisminiams ginčams tie teismai gali į tokias pažymas neatsižvelgti tik tuo atveju, kai ištyrę per teisminį tyrimą surinktus konkrečius įrodymus ir nustatę, kad tos pažymos buvo gautos ar jomis buvo remtasi sukčiaujant, ir kai jas išdavusi institucija, į kurią kreiptasi, į tai neatsižvelgė per protingą laikotarpį, pripažįsta sukčiavimą, kurio objektyvus požymis – sąlygų, nustatytų vienoje ar kitoje iš nurodytų [Reglamento Nr. 574/72] ir [Reglamento Nr. 987/2009] nuostatų, nesilaikymas, ir subjektyvus požymis – kaltinamojo asmens siekis apeiti tos pažymos išdavimo sąlygas arba išvengti jų taikymo siekiant gauti su ja susijusios naudos?“

Dėl prejudicinio klausimo

33 Pateikdamas nurodytą klausimą nacionalinis teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Reglamento Nr. 574/72 11 straipsnio 1 dalies a punktas, 12a straipsnio 2 punkto a papunktis ir 4 punkto a papunktis, taip pat Reglamento Nr. 987/2009 19 straipsnio 2 dalis turi būti aiškinami taip, kad E 101 formos pažyma, kurią valstybės narės kompetentinga įstaiga išdavė pagal Reglamento Nr. 1408/71 14 straipsnio 1 dalies a punktą arba 2 dalies b punktą darbuotojams, vykdantiems darbinę veiklą kitoje valstybėje narėje, ir A 1 formos pažyma, kurią ši įstaiga išdavė tokiems darbuotojams pagal Reglamento Nr. 883/2004 12 straipsnio 1 dalį ar 13 straipsnio 1 dalį, privalomos pastarosios valstybės narės teismams ne tik socialinės apsaugos, bet ir darbo teisės srityje.

34 Iš Teisingumo Teismo turimos informacijos matyti, kad šis klausimas pateiktas nagrinėjant baudžiamąsias bylas dėl nedeklaruoto darbo, iškeltas darbdaviams, nuo 2008 m. iki 2012 m. Prancūzijoje samdžiusiems darbuotojus, kuriems taikomos E 101 arba A1 formos pažymos, išduotos, atsižvelgiant į atvejį, dėl darbuotojų komandiravimo ar darbo pagal darbo sutartį keliose valstybėse narėse, kurie prieš įdarbinant tokius darbuotojus nedeklaravo jų kompetentingoms Prancūzijos įstaigoms, kaip to reikalaujama pagal Darbo kodeksą.

35 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla klausimas dėl šių pažymų poveikio tokiai išankstinio deklaravimo pareigai, taigi ir šių pažymų įtakos priimančiosios valstybės narės darbo teisės taikymui atitinkamiems darbuotojams; šis klausimas grindžiamas prielaida, kad tokios pažymos galioja.

36 Pirmiausia reikia pažymėti, jog reglamentai Nr. 1408/71 ir Nr. 574/72 nuo 2010 m. gegužės mėn. 1 d. buvo pakeisti atitinkamai reglamentais Nr. 883/2004 ir Nr. 987/2009, todėl visi šie reglamentai gali būti taikomi pagrindinėje byloje, kaip teisingai konstatavo nacionalinis teismas. Be to, E 101 formos pažyma, numatyta Reglamente Nr. 574/72, buvo išduodama prieš A 1 formos pažymą, numatytą Reglamente Nr. 987/2009, o E 101 formos pažymos išdavimui taikytos nuostatos, t. y. Reglamento Nr. 574/72 11 straipsnio 1 dalies a punktas, 12a straipsnio 2 punkto a papunktis ir 4 punkto a papunktis, buvo iš dalies pakeistos Reglamento Nr. 987/2009 19 straipsnio 2 dalimi, remiantis kuria išduodama A 1 formos pažyma. Reglamento Nr. 1408/71 14 straipsnio 1 dalies a punktas ir 2 dalies b punktas iš esmės pakeisti atitinkamai Reglamento Nr. 883/2004 12 straipsnio 1 dalimi ir 13 straipsnio 1 dalimi.

37 Primintina, kad remiantis Teisingumo Teismo suformuota jurisprudencija E 101 ir A 1 formų pažymos, kaip ir Reglamento Nr. 1408/71 14 straipsnio 1 dalies a punkte ir 2 dalies b punkte ir Reglamento Nr. 883/2004 12 straipsnio 1 dalyje ir 13 straipsnio 1 dalyje esančios materialinės teisės normos, skirtos laisvam darbuotojų judėjimui ir laisvam paslaugų teikimui palengvinti (šiuo klausimu žr. 2018 m. vasario 6 d. Sprendimo *Altun ir kt.*., C-359/16, EU:C:2018:63, 35 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

38 Šios pažymos – tai standartinės formos pažymos, kurias atsižvelgiant į konkretų atvejį pagal Reglamento Nr. 574/72 III antraštinę dalį arba Reglamento Nr. 987/2009 II antraštinę dalį išduoda valstybės narės, kurios socialinės apsaugos teisės aktai taikomi, kompetentingos institucijos paskirta įstaiga, kad „patvirtintų“, kaip nurodyta Reglamento Nr. 574/72 11 straipsnio 1 dalies a punkte, 12a straipsnio 2 punkto a papunktyje ir 4 punkto a papunktyje, taip pat Reglamento Nr. 987/2009 19 straipsnio 2 dalyje, jog darbuotojams, esantiems vienoje iš situacijų, numatytų tam tikrose reglamentų Nr. 1408/71 ir Nr. 987/2009 II antraštinės dalies nuostatose, taikomi šios valstybės narės teisės aktai (šiuo klausimu žr. 2015 m. rugsėjo 9 d. Sprendimo *X ir van Dijk*, C-72/14 ir C-197/14, EU:C:2015:564, 38 punktą).

39 Vadinasi, remiantis principu, jog darbuotojai turi būti apdrausti tik pagal vieną socialinės apsaugos sistemą, tokios pažymos būtinai reiškia, kad kitų valstybių narių socialinės apsaugos sistemos negali būti taikomos (šiuo klausimu žr. 2018 m. vasario 6 d. Sprendimo *Altun ir kt.*, C-359/16, EU:C:2018:63, 36 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

40 Pagal ESS 4 straipsnio 3 dalyje įtvirtintą lojalaus bendradarbiavimo principą, kuris apima ir tarpusavio pasitikėjimo principą, E 101 ir A 1 formų pažymos sukuria prezumpciją, kad tam tikras darbuotojas pagal valstybės narės, kurios kompetentinga įstaiga išdavė šias pažymas, socialinės apsaugos sistemą apdraustas teisingai, todėl šios pažymos iš esmės yra privalomos valstybės narės, kurioje toks darbuotojas dirba, kompetentingai įstaigai ir teismams (žr. 2018 m. vasario 6 d. Sprendimo *Altun ir kt.*, C-359/16, EU:C:2018:63, 37–40 punktus ir 2018 m. rugsėjo 6 d. Sprendimo *Alpenrind ir kt.*, C-527/16, EU:C:2018:669, 47 punktą).

41 Taigi tol, kol šios pažymos nėra atšauktos arba pripažintos negaliojančiomis, valstybės narės, kurioje darbuotojas dirba, kompetentinga įstaiga privalo atsižvelgti į tai, kad jam jau yra taikomi valstybės narės, kurios kompetentinga įstaiga išdavė šias pažymas, socialinės apsaugos teisės aktai, todėl pirmosios valstybės narės kompetentinga įstaiga tokiam darbuotojui negali taikyti savo socialinės apsaugos sistemos (šiuo klausimu žr. 2018 m. vasario 6 d. Sprendimo *Altun ir kt.*, C-359/16, EU:C:2018:63, 41 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

42 Remiantis Teisingumo Teismo jurisprudencija, taip yra ir tuo atveju, kai konstatuojama, kad atitinkamo darbuotojo darbo sąlygos akivaizdžiai nepatenka į reglamentų Nr. 1408/71 ir 883/2004 II antraštinės dalies materialinę taikymo sritį (šiuo klausimu žr. 2017 m. balandžio 27 d. Sprendimo *A-Rosa Flussschiff*, C-620/15, EU:C:2017:309, 61 punktą).

43 Kaip teisingai pažymi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, priimančiosios valstybės narės teismas gali neatsižvelgti į E 101 formos pažymas tik tada, kai yra tenkinamos dvi kumuliacinės sąlygos: pirma, šias pažymas išdavusi įstaiga, į kurią nedelsdama su prašymu persvarstyti jų išdavimo pagrįstumą kreipėsi priimančiosios valstybės narės kompetentinga įstaiga, atsisakė jas persvarstyti remdamasi pastarosios įstaigos perduota informacija ir per protingą terminą priimti sprendimą dėl to prašymo (prireikus panaikinti ar atšaukti tas pažymas), ir, antra, ši informacija leidžia tam teismui laikantis su teise į teisingą bylos nagrinėjimą susijusių garantijų konstatuoti, kad tos pažymos buvo gautos ar jomis remtasi sukčiaujant (2020 m. balandžio 2 d. Sprendimo *CRPNPAC ir Vueling Airlines*, C-370/17 ir C-37/18, EU:C:2020:260, 78 punktas).

44 Vis dėlto, nors E 101 ir A 1 formų pažymos privalomos, jos turi poveikį tik reglamentų Nr. 1408/71 ir Nr. 883/2004 koordinuojamose nacionalinės socialinės apsaugos teisės aktuose nustatytoms pareigoms (šiuo klausimu žr. 1991 m. spalio 4 d. Sprendimo *De Paep*, C-196/90, EU:C:1991:381, 12 punktą ir 2015 m. rugsėjo 9 d. Sprendimo *X ir van Dijk*, C-72/14 ir C-197/14, EU:C:2015:564, 39 punktą).

45 Šiuo klausimu reikia priminti, kad pagal Reglamento Nr. 1408/71 1 straipsnio j punktą ir Reglamento Nr. 883/2004 1 straipsnio l punktą sąvoka „teisės aktai“ šiuose reglamentuose reiškia valstybių narių teisę, susijusią su socialinės apsaugos sritimis ir sistemomis, išvardytomis atitinkamai Reglamento Nr. 1408/71 4 straipsnio 1 ir 2 dalyse ir Reglamento Nr. 883/2004 3 straipsnio 1 dalyje.

46 Be to, iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos matyti, kad lemiamas šių reglamentų taikymo kriterijus yra nagrinėjamos išmokos tiesioginis ir pakankamai reikšmingas ryšys su nacionalinės teisės aktais, reglamentuojančiais šias socialinės apsaugos sritis ir sistemas (žr. 2015 m. vasario 26 d. Sprendimo *de Ruyter*, C-623/13, EU:C:2015:123, 23 punktą ir 2019 m. sausio 23 d. Sprendimo *Zyla*, C-272/17, EU:C:2019:49, 30 punktą).

47 Darytina išvada, kad valstybės narės kompetentingos įstaigos išduotos E 101 ir A1 formų pažymos privalomos priimančiosios valstybės narės kompetentingai įstaigai ir teismams tik tiek, kiek jomis patvirtinama, jog atitinkamam darbuotojui socialinės apsaugos srityje taikomi pirmosios valstybės narės teisės aktai skiriant išmokas, tiesiogiai susijusias su viena iš Reglamento Nr. 1408/71 4 straipsnio 1 ir 2 dalyse ir Reglamento Nr. 883/2004 3 straipsnio 1 dalyje išvardytų sričių ir sistemų.

48 Taigi šios pažymos nėra privalomos, kiek tai susiję su pagal nacionalinę teisę nustatytomis pareigomis kitose srityse nei socialinės apsaugos sritis, kaip ji suprantama pagal šiuos reglamentus, pavyzdžiui, susijusioms su darbdavių ir darbuotojų darbo santykiais, visų pirma su jų įdarbinimo ir darbo sąlygomis (šiuo klausimu žr. 1991 m. spalio 4 d. Sprendimo *De Paep*, C-196/90, EU:C:1991:381, 13 punktą).

49 Dėl Darbo kodekse numatytos pareigos deklaruoti darbuotojus prieš juos įdarbinant, kuri Prancūzijos įstaigoms yra esminis klausimas pagrindinėje byloje, pobūdžio ir apimties, reikia pažymėti, kad, ieškovių pagrindinėje byloje teigimu, nors ši deklaracija tik formaliai numatyta minėtame kodekse, ja iš tiesų siekiama patikrinti, ar darbuotojas apdraustas pagal vieną iš socialinės apsaugos sistemų, ir užtikrinti, kad socialinio draudimo įmokos būtų mokamos Prancūzijoje. Darbdavys turi deklaruoti darbuotojus socialinės apsaugos įstaigoms, taigi toks deklaravimas yra priemonė, leidžianti joms patikrinti, ar laikomasi nacionalinės socialinės apsaugos teisės nuostatų siekiant kovoti su nelegaliu darbu.

50 Atvirkščiai, Prancūzijos vyriausybė paaiškina, kad darbuotojų deklaravimas prieš juos įdarbinant yra administracinės tvarkos supaprastinimo nuostata, leidžianti darbdaviui kartu atlikti kelis formalumus, kai kurie jų, be abejo, susiję su socialine apsauga, tačiau jokiu būdu nereikalaujama, kad darbuotojai būtų apdrausti pagal Prancūzijos socialinės apsaugos sistemą. Deklaruojant darbuotojus kompetentingoms įstaigoms pateikiama visa naudinga informacija apie būsimus darbdavio ir darbuotojo sutartinius santykius, o tai leidžia, be kita ko, užtikrinti, kad būtų laikomasi įdarbinimo ir darbo sąlygų, nustatytų nacionalinės darbo teisės normose, kai darbuotojas, kaip pagrindinėje byloje, nėra komandiruojamas, kaip tai suprantama pagal šias nuostatas, o dirba pagal darbo sutartį Prancūzijoje. Taigi ši byla susijusi ne su socialinio draudimo įmokų mokėjimu šioje valstybėje narėje, o su tuo, ar ieškovės pagrindinėje byloje laikėsi visų Prancūzijos darbo teisės normų.

51 Reikia priminti, kad pagal SESV 267 straipsnį Teisingumo Teismas turi įgaliojimus ne taikyti Sąjungos teisės nuostatas konkrečiam atvejui, o tik priimti sprendimą dėl Sutarčių ir Sąjungos institucijų priimtų teisės aktų išaiškinimo (be kita ko, žr. 2019 m. lapkričio 19 d. Sprendimo *Indépendance de la chambre disciplinaire de la Cour suprême*, C-585/18, C-624/18 ir C-625/18, EU:C:2019:982, 132 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

52 Taigi Teisingumo Teismas neturi nustatyti nei faktinių ginčo pagrindinėje byloje aplinkybių ir remdamasis jomis nuspręsti, kokį sprendimą turi priimti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, nei aiškinti nacionalinių įstatymų ar kitų teisės aktų nuostatų (šiuo klausimu žr. 2019 m. spalio 16 d. Sprendimo *Glencore Agriculture Hungary*, C-189/18, EU:C:2019:861, 30 ir 31 punktus).

53 Vadinasi, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi nustatyti, ar Darbo kodekse numatytos pareigos deklaruoti prieš įdarbinant vienintelis tikslas yra užtikrinti, kad atitinkami darbuotojai būtų apdrausti pagal vieną ar kitą socialinės apsaugos sistemos sritį, taigi tik kad būtų laikomasi šioje srityje taikomų teisės aktų, – tokiu atveju E 101 ir A1 formų pažymos, kurias išdavė pažymas išduodanti įstaiga, iš esmės draustų tokios pareigos nustatymą; arba alternatyviai – ar ši pareiga, nors ir iš dalies, skirta užtikrinti, kad kompetentingų nacionalinių įstaigų atliekama darbo teisėje nustatytų įdarbinimo ir darbo sąlygų laikymosi kontrolė būtų veiksminga, – tokiu atveju minėtos pažymos neturėtų jokios įtakos nurodytai pareigai, nes bet kuriuo atveju ši negalėtų lemti atitinkamų darbuotojų draudimo pagal vieną ar kitą socialinės apsaugos sistemos sritį.

54 Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, į pateiktą klausimą reikia atsakyti: Reglamento Nr. 574/72 11 straipsnio 1 dalies a punktas, 12a straipsnio 2 punkto a papunktis ir 4 punkto a papunktis, taip pat Reglamento Nr. 987/2009 19 straipsnio 2 dalis turi būti aiškinami taip, kad E 101 formos pažyma, vienos valstybės narės kompetentingos įstaigos išduota pagal Reglamento Nr. 1408/71 14 straipsnio 1 dalies a punktą ar 2 dalies b punktą darbuotojams, vykdantiems darbinę veiklą kitoje valstybėje narėje, ir A 1 formos pažyma, tokiems darbuotojams šios įstaigos išduota pagal Reglamento Nr. 883/2004 12 straipsnio 1 dalį arba 13 straipsnio 1 dalį, privalomos kitos valstybės narės teismams tik socialinės apsaugos srityje.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

55 Kadangi šis procesas pagrindinių bylų šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (penktoji kolegija) nusprendžia:

1972 m. kovo 21 d. Tarybos reglamento (EEB) Nr. 574/72, nustatančio Reglamento (EEB) Nr. 1408/71 dėl socialinės apsaugos sistemų taikymo pagal darbo sutartį dirbantiems asmenims, savarankiškai dirbantiems asmenims ir jų šeimos nariams, judantiems Bendrijoje, įgyvendinimo tvarką, iš dalies pakeisto ir atnaujinto 1996 m. gruodžio 2 d. Tarybos reglamentu (EB) Nr. 118/97 ir iš dalies pakeisto 2005 m. balandžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (EB) Nr. 647/2005, 11 straipsnio 1 dalies a punktas, 12a straipsnio 2 punkto a papunktis ir 4 punkto a papunktis, taip pat 2009 m. rugsėjo 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 987/2009, nustatančio Reglamento (EB) Nr. 883/2004 dėl socialinės apsaugos sistemų koordinavimo įgyvendinimo tvarką, 19 straipsnio 2 dalis turi būti aiškinami taip, kad E 101 formos pažyma, vienos valstybės narės kompetentingos įstaigos išduota pagal 1971 m. birželio 14 d. Tarybos reglamento (EEB) Nr. 1408/71 dėl socialinės apsaugos sistemų taikymo pagal darbo sutartį dirbantiems asmenims, savarankiškai dirbantiems asmenims ir jų šeimos nariams, judantiems Bendrijoje, iš dalies pakeisto ir atnaujinto Reglamentu Nr. 118/97 ir iš dalies pakeisto 1998 m. birželio 29 d. Tarybos reglamentu (EB) Nr. 1606/98, 14 straipsnio 1 dalies a punktą ar 2 dalies b punktą, darbuotojams, vykdantiems darbinę veiklą kitoje valstybėje narėje, ir A 1 formos pažyma, tokiems darbuotojams šios įstaigos išduota pagal 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 883/2004 dėl socialinės apsaugos sistemų koordinavimo, iš dalies pakeisto 2012 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (EB) Nr. 465/2012, 12 straipsnio 1 dalį arba 13 straipsnio 1 dalį, privalomos kitos valstybės narės teismams tik socialinės apsaugos srityje.

Parašai.